

E: Milyen együttműködést kíván a lineáris rendszer a különböző szintek között?

B. Gy.: Nagyon szigorút, és nagyon tartalmasat. Most már ez megszerveződött, minden szakcsoport együtt van. Erre azért van szükség, mert minden képzési szint diplomája képzettséget és egyúttal végzettséget is kell, hogy jelentsen, hogy azzal ki lehessen menni a munkaerőpiacra és tovább is lehessen lépni. A végzettségnek pedig csak akkor van értelme, ha megvan az a fogadókészség, az az akkreditáció, hogy ezzel a programmal a nálatok végzettek mi, akik a master-képzést végezzük, elfogadjuk. És ebben a pillanatban a dolog rendeződik.

E: Ez a rendszer tehát megköveteli az intézményi integrációt?

B. Gy.: Ezek már részben meg is történtek. Alig van olyan egyetem, amelynek nincs főiskolai kara, talán a Műegyetem az egyetlen, és főleg vidéken működnek még önálló főiskolák.

E: Azért az integráció körül mindig voltak kisebb-nagyobb viharok.

B. Gy.: Vannak is, mert nem működik jól az integráció. Kezdetinek nevezhető eredmények vannak, s akkor jóindulatúan fogalmaztam, miként tette ezt az Állami Számvevőszék is.

E: Mi ennek az oka?

B. Gy.: Erős hagyományok vannak, és egyfajta félelem is attól, hogy ki (lesz) az erősebb, a meghatározóbb, ki lesz a jobb. Túl erőssé váltak a régi intézmények, és az egzisztenciális érdekek miatt nem sikerült ezeknek a szakterületeknek szinte sehogy sem integrálódni, vagy csak teljesen formálisan. Ezt egzisztenciális érdekek, meg hatalmi érdekek is akadályozzák.

E: Hogyan lehet ezt szabályozással, utasítással működtetni?

B. Gy.: A felsőoktatásban nem igazán működik az utasítás. E tekintetben rém okos a felsőoktatás vezetőgárdája, mindent ki tud védeni, mindenütt talál kiskaput. Ez a felsőoktatás klasszikus hagyománya. Itt mindenképp elötte érveléssel, pénzzel, és csak harmadsorban utasítással lehet eredményt elérni, és ebbe a törvényt is beleértem.

E: Befejezésül, mit remél a készülő reformtól?

B. Gy.: Azt remélem, hogy nemcsak a gondjait fogja látni, hanem az eredményeit is élvezni fogja a felsőoktatás. Szeretném ismét jelezni, hogy vannak nehézségek és gondok a megértéssel, az elfogadattal, és a megvalósítással is. De azt gondolom, hogy eredménye is lesz a kétciklusú rendszernek mind a minőségérvényesítéssel és a megbecsüléssel, mind a finanszírozás reformjával kapcsolatban. Ugyanakkor elkerülhetetlen a magyar felsőoktatásban az európai trendekhez való igazodás is, és ez végül is ennek a nagytömegű felsőoktatási ifjúságnak a színvonalas képzését fogja segíteni.

(az interjút Matern Éva készítette)

„Jelenleg is több szabadságunk van, mint amennyivel élünk”

Csirik János, a Szegedi Tudomány Egyetem matematika professzora

Educatio: Kérem, mutatkozzon be.

Csirik János: 1969-ben végeztem itt Szegeden, programtervező matematikus szakon. Ez akkoriban még teljesen új szak volt. Azóta lényegében, nagyon rövid megszakításoktól eltekintve, Szegeden van a munkahelyem. Hagyományos egyetemi karriert futottam be. 1990-ben szereztem meg az MTA doktori címet, és 1991-ben neveztek ki egyetemi tanárnak. Azóta ebben a minőségemben dolgozom. 1992 és 94 között a JATE-nak voltam rektora, majd hét hónapig az Oktatási Minisztériumban a felsőoktatási ügyekért felelős államtitkár-helyettes lettem. A Bokros-csomag után jöttem vissza Szegedre. Tehát végig itt dolgoztam, ez alól

csak külföldi útjaim jelentettek kivételt. Kutattam, tanítottam külföldön, különböző helyeken. Összesen nagyjából hat évet töltöttem Magyarországtól távol: ebből a rotterdami Erasmus Egyetemen, a Berni Egyetemen, illetve a müncheni Műszaki Egyetemen tanítottam egy-egy tanévet.

E: Említette, hogy rövid ideig dolgozott az oktatási tárcánál. Ha kicsit mesélne a kinevezéséről, a minisztériumban eltöltött idejéről...

Cs. J.: Ahogy említettem, 1994-ben rektor voltam. Az első megbízásom két évre szólt. Az Egyetemi Tanács, ha jól emlékszem júniusban döntött arról, hogy elfogadja a megismételt pályázatomat, és a következő hároméves időszakra is megválaszt az egyetem rektorának. Közben tavasszal parlamenti választások voltak, megalakult az új kormány, és azon a nyáron megkerestek, hogy elvállalnám-e a felsőoktatási helyettes államtitkárságot. Ez egy kivételes lehetőségnek tűnt akkor számomra, hiszen nem sokkal korábban fogadták el a felsőoktatási törvényt, amelynek volt egy számomra különösen izgalmas része: a felsőoktatás-fejlesztésének kérdése. Ezt nagy kihívásnak éreztem, hiszen akkor már elindult a hallgatói létszám növekedése, és látható volt, hogy a folyamat nem áll meg. Ezt a tendenciát egyébként akkor is, ma is helyesnek tartottam, illetve tartom. Vallom, hogy aki tovább szeretne tanulni, az tanuljon. Ennek a folyamatnak, vagyis a hallgatói létszám növekedésének a közepén úgy láttam, hogy a felsőoktatás szemszögéből rendkívül fontos lesz egy felsőoktatás-fejlesztési törvény, hogy azok a beruházások, amelyek a megnövekedett felsőoktatási létszámhoz szükségesek, minél magasabb szinten biztosítottak legyenek. Azt gondolom, hogy ez volt az igazi kihívás számomra.

E: Az említett törvény kidolgozásán kívül voltak egyéb elképzelései?

Cs. J.: A fejlesztési törvény volt az, aminek mindent alá kellett rendelni, tehát ez lett volna minden reformnak az alapja. Nyilvánvalóan mindent részletesen meg kellett volna fogalmazni, hogy egy egységes koncepció kialakulhasson.

E: Jött azonban a Bokros-csomag.

Cs. J.: Jött a Bokros-csomag, és akkor lemondtam. A Bokros-csomagon belül a közvélemény számára a leglátványosabb intézkedésnek a tandíj bevezetése számított, aminek helyességét én elvileg nem tagadom, de ahogyan ezt megtették, az számomra teljesen elfogadhatatlan volt.

E: Említette, hogy a felsőoktatás expanziójával egyetért. Aki szeretne továbbtanulni, az tanuljon tovább. Gyakran hallani ellenvetéseket, hogy a tömeges képzés a minőség romlásához vezet. Akkor Önnek erről teljesen más a véleménye?

Cs. J.: Erről teljesen más a véleményem. Én a folyamatot a társadalmi igény és a hallgatók szemszögéből nézem, és azt mondom, aki tovább szeretne tanulni, az tanuljon tovább, annak ezt a lehetőséget meg kell kapnia. Azt, hogy ezzel egy teljesen más struktúrájú felsőoktatást kell fölépíteni, vagyis ezt a feladatot úgy kell megoldani, hogy ne menjen a felsőoktatás minőségének romlására, az teljesen nyilvánvaló dolog. Nyilván ezt is a felsőoktatás-fejlesztési törvénynek kellett volna megfelelően megfogalmaznia, azt, hogy a tömeges oktatás és az elitoktatás egymással összefüggő fogalmak. Nagyon jó példát találni erre Finnországban, ahol az adott korosztály 60–70 százaléka bejut a felsőoktatásba, de ez nem jelenti azt, hogy a felsőoktatás minősége romlott volna.

E: Gondolom, azt, hogy nem született meg a fejlesztési törvény, kudarcként élte meg. Hogyan értékeli ma a magyar felsőoktatás helyzetét, mit tart a legnagyobb problémának?

Cs. J.: Nyilvánvaló, hogy a Bokros-csomag többek között azt is jelentette, hogy a felsőoktatás fejlesztésére nem valószínű, hogy pénz lesz, nem valószínű, hogy ilyen beruházásba fognak kezdeni. Ezt jelentős kudarcnak éltem meg. Végül is azért mentem el Szegedről, hogy ezt a

feladatot megpróbáljam elvégezni, ezért mondtam le a másodszeri rektori kinevezésemről. Visszatérve az alapkérdésre, úgy látom, hogy mivel nem készült el a fejlesztési törvény, koncepció és eszközök híján a magyar felsőoktatás azóta is egyfolytában kínlódik. Hozzá kell tenni, hogy 95–96-ban valami azért mégis folytatódott, ha nem is a felsőoktatás-fejlesztési törvény, de bizonyos koncepciók kidolgozása. Ez végeredményben a Világbankkal 1998-ban kötött szerződésben csúcsosodott ki, amely ugyan nem volt fejlesztési törvény, de azok az alapkérdések, amelyek abban megfogalmazódtak és megoldásra vártak, lényegében egy fejlesztési törvénynek feleltek meg. Mint tudjuk, elég keservesen, két-három éven keresztül folytak a tárgyalások, közben alakultak ki a koncepciók, amelyek kimunkálásában nemzetközi szakértők is részt vettek, míg végül 1998 tavaszán az akkori miniszter aláírta a szerződést. De ez a világbanki kölcsön lényegében nem valósult meg, pontosabban, bizonyos elemei, mint például az integráció, bizonyos beruházások igen, de maga az egész szerződés nem, hiszen 98-ban a tandíj eltörlésre került. Az akkori koncepció egyik alapeleme azonban éppen az volt, hogy a hallgatók a költségek egy részét maguk fizetik. Nyilvánvalóan attól a pillanattól kezdve, hogy a tandíj megszűnt, lényegében az intézmények újra szinte kizárólag csak az állami költségvetésre számíthattak. Nem voltak arra serkentve, hogy saját bevételekre is szert tegyenek. Ily módon legalábbis a rendszer egyik alapeleme kiesett. A tandíj megszűnte után, újra kezdődtek a tárgyalások, amelyeknek a részleteit nyilvánvalóan nem látom pontosan, de a végeredmény az, hogy a világbanki kölcsön megszűnt. Most a Bolognai folyamat kapcsán újra elindult egy reformmunka, amit csak CSEFT néven szoktak emlegetni, Csatlakozás az Európai Felsőoktatási Térséghez. Ez ismét egy felsőoktatás-fejlesztési koncepció, megint egy nekifutás annak, hogy mit is kellett volna tenni egy koherens rendszer kialakításához. Tehát most visszatekintve is azt gondolom, hogy 94-ben kellett volna kidolgozni a felsőoktatás-fejlesztési koncepciót ahhoz, hogy jó irányba fejlődjenek a dolgok.

E: Mielőtt a CSEFT-re, tehát az új elképzelésekre kitérnénk, kicsit még a tandíjhoz kapcsolódva, mit szól a költségtérítési képzések megjelenéséhez? Mint tudjuk, ezek olyan abszurd helyzeteket is teremthetnek, hogy a hallgatók ugyanazzal a pontszámmal egyes intézményekben ingyen tanulhatnak, másutt pedig jelentős összegeket fizetnek.

Cs. J.: Ebből a szempontból az egész magyar felsőoktatás nagyon sokszínű. Hivatalosan ugyan nincs tandíj, de az adatok szerint a hallgatóknak több mint a fele fizet, amit költségtérítésnek neveznek, és különböző összegeket jelent. Kezdetől fogva sem értettem egyet azzal a kettősséggel, ami most van. Tudniillik, hogy egyesek bejuthatnak államilag finanszírozott helyre, és ha valaki két ponttal kevesebbet ér el, akkor neki már csak költségtérítési hely jut, és fizetnie kell. Ez persze nem egyezik meg az állami normatívával, de mindenesetre a korábbi tandíjnál lényegesen nagyobb összeg. Ezt igazságtalan rendszernek tartom, és bevezetése óta nem tudok egyetérteni vele.

E: Visszatérve a hallgatói létszám nagyfokú emelkedéshez, nagyon sok helyről hallani, hogy a professzorok panaszkodnak, hogy egyre csökkennek a felvételi ponthatárok, és ez a diákok tudásszintjének a csökkenését is jelenti, hogy igen gyenge képességű diákok jelennek meg az egyetemeken, ezt Ön, mint oktató hogyan éli meg?

Cs. J.: Ezt úgy élem meg, hogy magam is tanítok több száz fős évfolyamokat, és ezeknek a diákoknak a tudása tényleg rendkívül különböző. Megvannak a régi nagyon jó hallgatók, és kétségtelenül van a hallgatóknak egy egyre növekvő része, akik nem tudnak eleget tenni a követelményeknek, vagyis nem fognak diplomát szerezni. Ezt azonban mindenki a saját kárán kell, hogy megtanulja, és jobb, ha nem egy felvételi vizsgán dől el. Nekem amúgy ez nagyon hasonlít a müncheni állapotokhoz. Az elmúlt tanévben tanítottam Münchenben, 600 hallgatóm volt, akiknek több mint a fele megbukott a vizsgán. Nem tudta megtanulni

azt a tananyagot, amit kellett volna. Jelentős része sohasem fogja megtanulni, és többéves tartózkodás után diploma nélkül fogja elhagyni az egyetemet. Én azonban ezt természetesen tartom.

E: A beszélgetés során már elhangzott a Bolognai folyamat, az utóbbi évek egyik slágertémája a felsőoktatásban. Ennek ugye az egyik legjelentősebb vonása az egymásra épülő képzések bevezetése, amit most Berlinben előrehoztak 2005-re. Mi a véleménye arról, hogy ezáltal egy idegen test épül be a magyar felsőoktatásba, vagy másképp fogalmazva e modell révén a hazai struktúra teljes átalakítására kell számítani? Egyáltalán felkészült-e a magyar felsőoktatás ennek a bevezetésére?

Cs. J.: Lehet, hogy a magyar felsőoktatás ebben a pillanatban még nem készült föl, ezt nagyon nehéz megítélni. Eléggé pontosan emlékszem arra, hogy a kilencvenes évek második felében, amikor a világbanki tárgyalások voltak, például az FTT munkabizottságai foglalkoztak ezzel a témával, és arra a következtetésre jutottak, hogy Magyarországnak előbb-utóbb át kell lépnie a duálisból a lineáris rendszerre. Egész egyszerűen azért, mert abszurdnak tűnt, hogy a főiskolai rendszerben eltöltött három-négy év után diplomát szerzett diákok döntő többsége nem tud simán átlépni a szakterületének megfelelő egyetemre. Nyilvánvaló, hogy ez hibás rendszer. Ezt a részét a magyar felsőoktatásnak jó lenne átalakítani oly módon, hogy egy hároméves képzés után azok a hallgatók, akik szeretnék, továbbtanulhatnak. Még egyszer, ez már a kilencvenes évek második felében fölmerült. Bolognát 99-ben írtuk alá, ha jól emlékszem, de azóta sajnos nem túl sok minden történt. Most 2003-ban, az adott előkészületek után valószínűsíthető, hogy 2005-ig túlságosan rövid az idő. Hozzá kell tennem, hogy nem ismerem a berlini dokumentumokat, nem tudom, hogy azok a határozatok mennyire egyértelműen fogalmaznak 2005-ről, úgy gondolom, a végső időpont mégis 2010 marad majd. Ismétlem azonban, nem ismerem a dokumentumokat. De ahhoz, hogy akár csak 2010-re is átalakuljon a magyar felsőoktatás, a következő időszakban sokkal többet kell tenni, mint ami az elmúlt négy évben történt.

E: Az egymásra épülő, kétszintes képzés ugye a bachelort és a mastert jelenti. Ön szerint bevezetésük minden szakon értelmes kezdeményezés, vagy érdemes lenne néhányat esetleg kivenni a tervezett változtatásokból? Gyanítom, hogy például az orvosi képzésben nemigen fordulhat elő, hogy valaki három év után valamilyen képesítéssel elhagyhatja az egyetemet. Nem tudom, hogy az Ön területén mi a helyzet, illetve hogyan látja ezt a kérdést.

Cs. J.: Ezek nyilvánvalóan harcokat fognak jelenteni. Egy csomó szakmát nem ismerek természetesen, másokat viszont elég közelről. Az számomra is nehezen elképzelhető, hogy az orvosképzést át lehetne alakítani lineáris képzéssé. De ez majdnem az egyetlen kivétel az én ismereteim szerint. Az én szakterületemen, az informatikán egyébként mind az ELTE-n, mind Szegeden huszonvalahány éve lineáris rendszerként működik a képzés. Hároméves programozó képzést folytatunk, amire ráépül további két év. Ebben a szakmában ez nem okoz nehézséget. A műszaki informatikus képzésben már egy kicsit más a helyzet, ott nem alakult ki ennyire az egymásra épülő rendszer. Ugyanakkor azt látom, hogy a totális lineáris rendszer, most még egyszer eltekintve az orvosképzéstől, működik Amerikában, működik Angliában. Azt azonban, hogy ez Magyarországon vagy Európában mikor lesz működőképes, nagyon nehéz megítélni.

E: Németországban, hogy egy olyan országot említsek, amelynek a miénkhez hasonlóan duális a felsőoktatása, mint tudjuk, már előrehaladottabb a master és bachelor képzések bevezetése, fölmerült, hogy ez a folyamat a szakfőiskolák megerősödéséhez vezethet. Ön szerint nálunk mi lesz a helyzet, hiszen nyilvánvaló, hogy egy főiskola, amely jelenleg négyéves képzést folytat, nem szívesen lesz hajlandó arra, hogy, mondjuk, csak bachelor képzést folytasson. Mindenki ugye

felfelé szeret kacsintgatni, s nem lefelé elmozdulni. Képesek lesznek Ön szerint például a hazai főiskolák mindkét típusú képzés lebonyolítására?

Cs. J.: A felsőoktatás az elmúlt 10 évben nagyon sokat változott ebből a szempontból. A felsőoktatási törvény hosszabb ideje lehetővé teszi, hogy a főiskolák egyetemi szakot is indíthassanak. Lényegében tehát az a folyamat, amit kérdez, már beépült. Nagyon sok főiskolán vannak egyetemi szakok, nyilván nem a teljes képzésre kiterjedve, de indítanak ilyeneket. Az a tendencia, hogy mindenki fölfele szeretne menni, egészséges törekvés, mindenki jobbat szeretne. Ez eddig is megvolt a főiskolákban, és ez a tendencia a lineáris képzések megjelenésével tovább fog folytatódni. Tehát meglesz a főiskoláknak az a természetes törekvése, hogy próbáljanak meg minél több helyen master képzést is beindítani. Nem látom, hogy ennek mi lesz a végeredménye. Ez nyilvánvalóan attól is függ, hogy az a rendszer, ami Magyarországon bevezetésre kerül, mennyire lesz konzisztens. Az egész rendszernek a részletei szerintem nincsenek kidolgozva, tehát nagyon nehéz látni, hogy a magyar lineáris rendszer hogyan fog működni, mi lesz a MAB-nak a szerepe benne, mi lesz az FTT-nek a szerepe, mi lesz az egyetemek autonómiájával, mekkora autonómiát kapnak a főiskolák. Ha nagy autonómiát kapnak, és a minőségellenőrzési rendszer nem lesz elég erős, akkor ez egy gyorsabb folyamat lesz, más megoldások esetén lassúbb. Nem lehet tudni, mi lesz a végeredménye. Itt is van élő külföldi példa. Az, amit mi most megélünk, Angliában 20 évvel ezelőtt lezajlott: ott a végeredmény az lett, hogy a kilencvenes években a főiskoláknak megfelelő intézményeket egyetemi rangra emelték. De hogy vajon Magyarországon is ez lesz-e néhány év vagy évtized múlva, azt nagyon nehéz megítélni.

E: Említette, hogy veszélyes lehet a túlzott egyetemi autonómia, hogyha nincs meg a megfelelő kontroll. Ön mit szól ennek fényében azokhoz a jelenlegi kormányzati elképzelésekhez, mint például a globális háztartás, amelyek pont ebbe az irányba mutatnak?

Cs. J.: Nem látok túl nagy veszélyt az egyetemi autonómiában. Én az egyetemeknek minél nagyobb autonómiát biztosítanék. Amit rendkívül fontosnak tartanék, hogy a szabályok érvényesüljenek. Az egyetemek legyenek autonómabbak, működjenek úgy, ahogy nekik tetszik. Ehhez nyilván kell egy felsőoktatási törvény, kell egy szervezeti és működési szabályzat. Véleményem szerint a nagy intézmények, amelyek létrejöttek, azok már elég erősek ahhoz, hogy ezt ki tudják kényszeríteni. Attól tartok azonban, hogy az egyetemek sem tudják teljesen függetleníteni magukat attól a társadalmi és gazdasági környezettől, amelyben élnek, és ebben a környezetben nem biztos, hogy mindig a szabályok betartásán van a hangsúly. Ilyenfajta félelmet érzek. A magam részéről az ehhez tartozó törvényi szabályozással, tehát például a globális költségvetéssel maximálisan egyetértek. Egyetértek azzal is, hogy az egyetemi tanárok kinevezése az egyetemek hatásköre legyen. Kezdetből fogva elneveztem, hogy a MAB-nak ezzel egyet kell értenie. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy ezek nehezen kiszámítható folyamatok.

E: Mit szól az új egyetemi státus elképzeléshez? Nagy port kavart például a közalkalmazotti státus eltörlésének ötlete.

Cs. J.: Én azt gondolom, hogy ez politikai kérdés, tehát az, hogy milyen megoldás mellett lesz meg a politikai akarat. Az eléggé világos, hogy megnövekedett intézményi autonómia esetén bizonyos költségvetési szabályozásoknak is kell lenniük. Nem vagyok szilárdan meggyőződve arról, hogy a közalkalmazotti státust is fel kell adni ahhoz, hogy ez megtörténhessen. Hajlamos vagyok elhinni azt, amit kormányzati emberek szoktak mondani, miszerint a pillanatnyi költségvetési szabályozók mellett az intézmények sokkal autonómabbak lehetnének, mint azt hiszik, tehát hogy jelenleg is több szabadságunk van, mint amennyivel élünk.

E: Ezt akkor is tapasztalta, amikor a minisztériumban dolgozott?

Cs. J.: Rövid ideig voltam ott ahhoz, hogy ezt tapasztalhassam, de most mint egyetemi dolgozó vannak keserű tapasztalataim arról, hogy olyan szabályozókat hozunk saját magunknak, amelyek nem kormányzati előírások. Belső költségvetési működésünkben elég sok ilyen korlátot élünk meg, amivel saját magunkat kötjük meg.

E: Ön az idén indult a rektorválasztáson, gondolom, érdekli a vezetőségi struktúra tervezett átalakítása, jól tájékozott ez ügyben. Tehát a rektori jogkörök megváltozásáról, az új szervek megjelenéséről érdekelne a véleménye.

Cs. J.: Ez racionális dolog. Hogy mennyire lesz működőképes, az a konkrét megvalósítás függvénye. Egy rektor, aki oktatóként, kutatóként bizonyított, teszi ezt bizonyos tekintetben menedzserként is, hisz mindenkinek, aki rektor lesz, van előélete, tehát előtte tanszékvezető volt vagy dékán-helyettes, elfoglalt valamilyen vezető pozíciót. Azt hiszem, kevés olyan példa van, hogy valaki úgy legyen rektor, hogy előtte semmilyen egyetemi vezetői környezetben ne szerzett volna tapasztalatot. Valamit tehát tapasztalt, de úgy gondolom, hogy ez néhány kivételtől eltekintve nem jelenti azt, hogy, mondjuk, például a Szegedi Tudományegyetemet a maga 30 milliárdjával gazdasági szakemberként is át tudná tekinteni. Szóval nagy szükség lenne olyan emberekre, akik megfelelő pénzügyi és gazdálkodási szemlélettel, menedzser szemlélettel rendelkeznek, és az oktatással és a kutatással kapcsolatos döntésekben is érvényesíteni tudják ezt a személetet. Hogy az Intézményi Tanácsnak egész pontosan mi lesz a hatásköre, mennyire lesz jól elválasztva egymástól az Egyetemi Tanácsnak és ennek a Tanácsnak a feladata, hogy ne érezzék az egyetemi vezetők, hogy abban, amihez ők értenek, korlátozva lesznek, az szerintem még nyitott kérdés. Hogy ebből az elképzelésből megvalósítható konstrukciók jönnek-e ki a végén, az ebben a pillanatban még nem látható.

E: Ha kinézünk az ablakon előttünk a JATE klub, mögöttünk, kicsit távolabb a SZOTE klub, a korábbi intézménynevek tehát ilyen szinten még fönnyaradtak, jöllehet létrejött az egységes Szegedi Tudományegyetem, az SZTE. Az itteni integrációt Ön hogy élte meg, hogyan minősítené?

Cs. J.: Úgy gondolom, hogy a szegedi integráció lassú, békés egymás mellett élés volt az elmúlt időszakban. Nem éleződtek ki a különböző karok és korábbi intézmények közti ellentétek, viszont cserében nagyon kevés igazi döntés született meg, ami az egységesebb szerkezet létrejöttét tehetné volna lehetővé. Olyan kérdésekre gondolok, mint például a karok közötti átoktatásos finanszírozása, az egységes tanulmányi rendszer, az egységes vizsgaszabályzat. Ezek mind nagyon nehéz kérdések.

E: Tehát langyos volt az átmenet?

Cs. J.: A „langyos” talán nem pontos kifejezés, nehéz rá jó szót találni. Tehát én azt mondom, hogy ez nem egy gyors átalakítás volt. Nem ez volt a cél az elmúlt három évben. Ennek előnyeit és hátrányait tényleg nehéz elkülöníteni.

E: Konkrétan az Ön, illetve tanszéke életében milyen változást hozott az integráció?

Cs. J.: Ami változás jött, az viszonylag kis területre vonatkozott. A korábbiakban mi oktattunk bölcsészhallgatókat, jogászhallgatókat, tartottunk bevezető informatika kurzusokat, méghozzá úgy, hogy azokat a számítógépes termeket, ahol ezek a képzések folytak, a központi számítóközpont üzemeltette. Az integráció után azok a termek, amelyekben ilyen oktatás folyt, a tanszékcsoporthoz kerültek át. Mivel a karok nem tudtak megegyezni ezen termék finanszírozási megosztásáról, a mi intézetünkhöz kerültek, és mivel a finanszírozásukról mi sem tudtunk megegyezni, ezért az oktatást beszüntettük.

E: Szóval ennyi.

Cs. J.: Igen. Ezek a termek a saját határainkon belül vannak, és nem tudják használni bölcsészhallgatók őket. Egyébként nagyon sokan használták, százas nagyságrendben. Sajnos nem tudtuk megegyezni.

E: Befejezésül, Ön nemcsak alkatilag tűnik derűs embernek, de az elmondottak alapján is úgy érzem, hogy a sok-sok probléma ellenére is inkább optimistán látja a magyar felsőoktatás jövőjét, és egyetért a megkezdett reformokkal. Rosszul látom?

Cs. J.: Azt gondolom, hogy a magyar felsőoktatásban az alapvető folyamatok jó irányba mennek. A lineáris képzés bevezetését pl. alapjában véve nagyon jó döntésnek látom. Az, hogy a hallgatók lényegében ma már szabadon bekerülhetnek a felsőoktatásba, bár nem biztos, hogy pont oda, ahova leginkább szeretnének, az mindenképpen pozitív. Szerintem a beindult folyamat alapvetően strukturális kérdés, ami megint csak jó a magyar felsőoktatásnak. Azt remélem, hogy a strukturálisan jó döntések előbb-utóbb kikényszerítik a problémás részek megoldását, az integrált, szervezettebb együttműködést is. Nem beszélünk a felsőoktatás finanszírozásáról. Az átláthatóság szerintem az elmúlt négy évben nagyon leromlott, ha ezen javítani lehet a jövőben, akkor jó irányba mozdulhat el a fejlődés. Nem lesz könnyű időszak a magyar felsőoktatás számára, az teljesen világos. A Bolognai folyamat, a lineáris képzés bevezetése fáradságos és hosszú munkát fog jelenteni, az integráció sincs még lezárva. Nagyon sok olyan tennivaló van, ami a következő öt-tíz évben a felsőoktatás közép- és hosszú távú döntéseit befolyásolni fogja. Ezek a döntések rengeteg munkát igényelnek, illetve sok vitát, összeütközést fognak eredményezni.

(az interjút Tomasz Gábor készítette)

„Nem azon kellene gondolkozni, hogy lehet-e zöldre festeni az eget, hanem azon, hogy hol kezdjük.”

Geréby György, az ELTE filozófus docense

Educatio: Kérem, mutatkozzon be.

Geréby György: Filozófia-magyar szakon végeztem az ELTE-n. Előtte jártam a TTK-ra geofizikára is. Sosem voltam tornából és matematikából felmentett bölcsész. Aztán a pécsi egyetemen tanítottam, akkor még Janus Pannonius volt. 1983-tól kerültem állásba, ott akkor kezdődött a bölcsészkar, amelynek így én is alapító tagja lehettem. 1986/87-ben tanultam egy évet Oxfordban posztgraduális diákként, aztán 1991-ben egy évet a Fribourg-i Katolikus Egyetemen Svájcban. 1992-től tanítok az ELTE-n. Közben voltam „British Council Research Fellow” megint Oxfordban, aztán tanítottam a Liverpool-i egyetemen kétszer egy-egy félévet, és most 2003-ban tanítottam egy félévet a Rutgers Egyetemen Amerikában. Filozófiatörténész vagyok alapvetően, a területem a késő antikvitás és a középkor, illetve ezen kívül természetfilozófia-történetet meg vallásfilozófiát is tanítok.

E.: Volt-e valahol vezető pozícióban?

G. Gy.: Ahogy vesszük. Magyar egyetemen nem, de például én voltam a Civic Education Project-nek az első magyarországi igazgatója 1991/92-ben. A Civic Education Project a Yale és a Harvard egyetemek kezdeményezésére indult a rendszerváltás után. A CEP elsősorban a társadalomtudományokat támogató program volt, egy lényegében önkéntes szervezet annak érdekében, hogy amerikai és nyugat-európai társadalomtudósok jöjjenek Magyarországra, illetve a régióba tanítani egy évre. Tehát egész Kelet-Európa benne volt, Lengyelország,